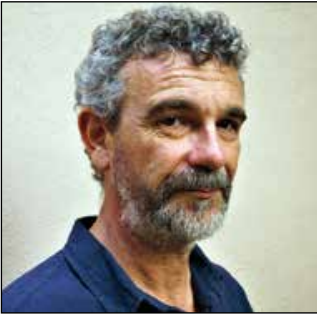

Sobre la suposada derrota

Xavier Serra
Escriptor

El pensament polític de Joan Fuster partia d'uns fets constatables: a pesar dels esforços oficials que s'havien fet per a imposar el francès, al nord dels Pirineus, i l'espanyol, al sud, hi havia una comunitat lingüística que havia mostrat una capacitat de resistència remarcable. A més, aquesta comunitat havia segregat al llarg dels segles un cabal literari important i disposava d'una literatura moderna. Fins aquí els fets lingüístics, o lingüísticoliteraris. Els fets polítics també deixaven poc marge a les interpretacions: l'esmentada comunitat vivia en territoris de diferents estats; sobretot en dos: l'espanyol i el francès. L'Estat espanyol era una dictadura militar; el francès, una república democràtica. Tots dos, però, tendien al centralisme administratiu i a la uniformització lingüística. Sense una resistència organitzada, era impossible —o molt improbable— que la comunitat lingüística resistís.

Davant aquesta previsió basada en la pura anàlisi dels fets, calia prendre una decisió que tenia com a base una valoració. Fuster era catalanoparlant i, per tant, part implicada; ara bé, si hagués estat noruec o nigerià la pregunta hauria estat la mateixa: és bo que la llengua catalana continuï essent una llengua viva, o és millor que passi a ser una llengua d'arxiu i biblioteca? Hi ha noruecs i nigerians, i nord-americans, i espanyols, que serien partidaris de la desaparició de totes les llengües menys una. «Per un presumpte benefici utilitari immediat: així ens entendríem tots», dirien. Però si algú pensa per un moment que la qüestió pot ser més complexa, i que no és gens clar que les llengües i els pensaments que s'hi formulen siguin intercanviables, contestarà que és millor que el català persisteixi. I, una vegada presa aquesta decisió, la resta és una qüestió de coherència i d'aprofitar els mitjans disponibles.

Fuster era valencià. Això li donà algun avantatge teòric. A diferència dels intel·lectuals catalans coetanis, en cap moment no pensà que el que passava

a la resta dels territoris no fos decisiu. La llengua i la cultura catalanes al País Valencià, cap a mitjan segle xx, tenien una posició tan fràgil que era impossible pensar en una continuïtat sense els recursos i els suports que poguessin procedir dels altres territoris —de Catalunya, fonamentalment, que tenia una posició demogràfica, econòmica i política més forta. A Catalunya, en canvi, es tendia a pensar que la llengua i la cultura es podien salvar encara que caiguessin a la Catalunya del Nord, a la Franja de Ponent, al País Valencià i a les Balears. Naturalment, es valoraven molt les aportacions culturals que procedien d'aquests territoris, però no es consideraven essencials.

Una de les primeres idees polítiques formulades per Fuster apuntava precisament a la necessitat de superar aquestes inèrcies segregacionistes. Concretament, deia que el catalanisme seria un moviment incomplet i mancat de la força necessària mentre no fos conscient que calia suscitar la unitat d'esforços de tots els territoris. Això era l'any 1950, i la seva posició no va variar mai en aquesta qüestió.

Com a intel·lectual, li corresponia col·laborar a suscitar aquesta consciència d'unitat al País Valencià; però no sols allí. Així, el mateix any que publica *Nosaltres els valencians* surt també de la impremta *Qüestió de noms*, i al mateix temps que reivindica la denominació *País Valencià* posa en circulació la denominació *Països Catalans*. Per a la dictadura, el País Valencià era *el Levante*; per a l'Estat francès i l'espanyol, els Països Catalans no existien, i utilitzaven tots els recursos oficials per a negar-los: des dels mapes escolars fins a la divisió administrativa. En canvi, aquestes denominacions començaren a ser usades per les minories cultes i a veure's impreses assíduament en llibres i en pamflets. I no solament això, sinó que van ser assumits amb tota naturalitat pels grups polítics clandestins que anaven sorgint. Així, de la mateixa manera que aparegué la Unió Democràtica del País Valencià, al cap d'un temps aparegué un Partit Socialista del País Valencià, i àdhuc el Partit Comunista d'Espanya, que fins aleshores havia tingut una estructura provincial, sentí la necessitat de dir-se Partit Comunista del País Valencià, i els sindicats Comissions Obreres i UGT volgueren allargar les seves sigles amb un PV

de *País Valencià*. La influència política de Fuster va ser tan extensa i tan intensa que tots aquests partits i sindicats acceptaren no tan sols el nom, sinó també la senyera catalana. I no únicament els símbols, sinó també les reivindicacions d'autonomia política.

Però llavors, justament quan la qüestió de l'Estatut havia de començar a concretar-se, l'Estat i els sectors valencians més reaccionaris, amb la complicitat de la premsa, promogueren l'anomenada «Batalla de València». Tots els símbols i noms que suggerien la unitat dels Països Catalans van ser impugnats per la dreta espanyolista i, de vegades, també per alguns sectors de l'esquerra, tot i que l'esquerra no acudí mai a la violència: la bandera, el nom del país, el nom de la llengua... Hi hagué atemptats amb bombes contra Fuster i contra el filòleg Manuel Sanchis Guarner, llibreries incendiades i amenaces i agressions a polítics d'esquerra. Les oficines governamentals van permetre que els grups violents d'extrema dreta rebentessin actes culturals i campessin al seu aire. I, després d'haver suscitat ells mateixos aquesta olla de grills en què es convertí la societat valenciana entre 1977 i 1982, els partits espanyols majoritaris proposaren la solució: un estatut d'autonomia aigualit i una cessió absoluta en els símbols: *Comunitat Valenciana* en lloc de *País Valencià*, senyera amb el blau en lloc de la quadribarrada, exclusió del terme *català* com a nom de la llengua...

En 1983, però, el conseller Ciprià Ciscar aconseguí que fos aprovada la Llei d'ús i ensenyament del valencià. I, en 1984, l'editor Eliseu Climent engegà la publicació del setmanari *El Temps*. Fuster estigué al darrere de totes dues operacions i les animà pel mateix motiu: la derrota política no impedia, no havia d'impedir, fer progressos culturals. La cultura que es fes al País Valencià havia de ser una cultura feta en català. I en els anys següents, certament, es van corregir algunes deficiències. L'ús del català a les escoles i instituts es generalitzà en algunes comarques densament poblades. Començà a penetrar en l'Administració local, en

la nomenclatura dels carrers, en el nom de les persones. Des del punt de vista cultural, s'avançava. El terreny de la política, en canvi, es mantenia ambigua-ment advers. El PSOE, que podia tolerar en alguns casos una certa valencianització cultural, era un partit sucursalista espanyol.

A Catalunya, ni Tarradellas ni Pujol no van creure en la possibilitat de fomentar d'una manera oberta la unitat dels Països Catalans. Però els governs de Pujol sempre van subvencionar una part de la cultura catalana que es feia al País Valencià i, evidentment, donaren suport a la construcció dels repetidors que permetien que els canals de ràdio i televisió públics catalans es poguessin sintonitzar arreu del País Valencià. El PSOE, segons qui hi hagués al Ministeri o a la Delegació del Govern, deixava fer. El PSOE del País Valencià no era ni homogèniament ni obstinadament anticatalanista. Però en 1995, tres anys després de la mort de Fuster, el PP accedia al govern autonòmic i, llavors, la impressió va ser que la posició que havia representat Fuster havia quedat definitivament liquidada.

No va ser aquest el cas, però: l'escolarització en català es mantingué en els mateixos nivells que s'havien assolit i fins i tot s'eixamplà; les editorials suportaren bé el canvi polític; el nombre d'escriptors continuà creixent; aparegueren una considerable quantitat de grups que començaren a cantar en català cançons amb lletres molt crítiques. La imatge del país que transmetien els mitjans de comunicació submisos al poder era repugnant. El PP actuava com una aplanadora. Però la cultura creada pels fusterians no semblava feble: estava limitada en difusió, però era resistent i combativa, més combativa que a Catalunya o a les Balears. Al capdavant, tot el que semblava haver creat el PP se n'anà avall amb la crisi econòmica que començà l'any 2008 i que anà arruïnant el país fins al 2015. Després d'aquesta data, fins i tot hi hagué una oportunitat política per a fer catalanisme, que els dirigents del Bloc Nacionalista Valencià desaprofitaren. ■